

ORJİNAL MAKALE / ORIGINAL ARTICLE

Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi / BAUN Sağ Bil Derg
Balıkesir Health Sciences Journal / BAUN Health Sci J
ISSN: 2146-9601- e ISSN: 2147-2238
Doi: <https://doi.org/10.53424/balikesirsbd.972590>

Hemşirelik Öğrencileri ile Bir Metafor Analizi: Onkoloji Hemşiresi Olmak

Derya ÇINAR ¹

¹ İzmir Bakırçay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Onkoloji Hemşireliği Anabilim Dalı

Geliş Tarihi / Received: 16.07.2021, Kabul Tarihi / Accepted: 15.11.2021

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin onkoloji hemşireliğine bakış açısının metaforlar yoluyla belirlenmesi amaçlanmıştır. **Gereç ve Yöntem:** Tanımlayıcı ve niteliksel araştırma, hemşirelik öğrencileri ile 10 Haziran-10 Temmuz 2021 tarihleri arasında yürütüldü. Araştırmanın verileri, Tanıtıcı Bilgiler Formu ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu kullanılarak toplandı. Metafor analizi aşamalarına göre betimlenen metaforlar analiz edildi. **Bulgular:** Hemşirelik öğrencilerinin yarısı 21 yaş ve üzerinde ve çoğunluğu kadındı. Öğrencilerin yarısına yakınında kanserin ölümü çağrıştırdığı, çoğunluğunun kanser hastasına bakım verme deneyimi olmadığı ve yarısından fazlasının onkoloji hemşiresi olmak istedikleri belirlendi. Üretilen metaforlar gruplandırıldı, elde edilen 11 metafordan bakım verici, destekleyici ve eğitici temaları oluşturuldu. Öğrencilerin onkoloji hemşiresi olmak isteme durumları ile temalar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu ($p=0.019$). **Sonuç:** Hemşirelik öğrencilerinin kullandıkları metaforlar ile kaliteli ve güvenli kanser bakımında onkoloji hemşiresinin bakım verici, destekleyici ve eğitici rollerine ilişkin farkındalıkları olduğu saptandı. Bu çalışmada kullanılan metafor analizi, öğrencilerin onkoloji hemşireliğine bakış açılarına ortaya çıkarmakla birlikte onkoloji hemşireliği eğitiminde yararlanılabilecek bir araçtır. Araştırmadan elde edilen çıkarımlar, onkoloji hemşireliğine yönelik olumlu tutum geliştirmede etkili ve yol gösterici bir yaklaşım olarak önerilebilir. **Anahtar Kelimeler:** Onkoloji Hemşireliği, Hemşirelik Öğrencileri, Metafor.

A Metaphor Analysis with Nursing Students: Become an Oncology Nurse

ABSTRACT

Objective: In this study, it was aimed to determine the perspective of nursing students on oncology nursing through metaphors. **Materials and Methods:** The research was conducted as descriptive and qualitative research with nursing students between 10 June and 10 July 2021. The data of the research were collected using the Introductory Information Form and the Semi-Structured Interview Form. Metaphors described according to the stages of metaphor analysis were analyzed. **Results:** Half of the nursing students were 21 years and above and most of them were women. It was determined that nearly half of the students' associated cancer with death, the majority of them had no experience of caring for cancer patients, and more than half of them wanted to be oncology nurses. The metaphors produced were grouped, and the themes of caring, supportive and trainer were created from the 11 metaphors obtained. A statistically significant difference was found between the students' desire to be oncology nurses and the themes ($p=0.019$). **Conclusion:** It was determined that the nursing students were aware of the metaphors they used and the caregiver, supportive and trainer roles of oncology nurses in quality and safe cancer care. The metaphor analysis used in this study is a tool that can be used in oncology nursing education, as well as revealing the students' perspectives on oncology nursing. The inferences obtained from the research can be suggested as an effective and guiding approach in developing a positive attitude towards oncology nursing.

Keywords: Oncology Nursing, Nursing Students, Metaphor.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Derya ÇINAR, İzmir Bakırçay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gazi Mustafa Kemal Mahallesi, Kaynaklar Caddesi Seyrek, Menemen, İzmir, Türkiye.

E-mail: deryacinar73@hotmail.com

Bu makaleye atf yapmak için / Cite this article: Çınar, D. (2022). Hemşirelik öğrencileri ile bir metafor analizi: onkoloji hemşiresi olmak. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(1):1-9. <https://doi.org/10.53424/balikesirsbd.972590>

©Copyright 2022 by the Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi.

BAUN Sağ Bil Derg 2022 OPEN ACCESS <https://dergipark.org.tr/tr/pub/balikesirsbd>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

GİRİŞ

Kanser, dünya çapında önde gelen ölüm nedenlerinden biridir. Uluslararası Kanser Ajansı (The International Agency for Research on Cancer -IARC) verilerine göre 2020 yılında yaklaşık 20 milyon yeni kanser vakası olduğu, 2040 yılında ise bu oranın 30 milyonu bulacağı tahmin edilmektedir (Globocan Observatory, 2020; WHO, 2021). Küresel olarak kanser insidansındaki bu tahmini artış, kanser yükünün giderek artacağını göstermektedir. Onkoloji hemşireleri, kanserin önlenmesi ve erken teşhis edilmesi için sundukları sağlık bakım hizmetleri ile kanser yükünü azaltmada ön saflarda yer almaktadır (Yates ve ark., 2021). Onkoloji hemşirelerinin, karmaşık kanser tedavileri ve bu tedavilere bağlı gelişen semptomların yönetiminde kanıt dayalı bakım uygulamaları ile güvenli bakım sağlayarak kanserin sağlık bakım sistemine olan yükünü azaltmada etkin rolleri bulunmaktadır. Modern hemşirelik rolleri arasında yer alan bakım verici, eğitici, rehabilite edici ve tedavi edici gibi rolleri olan onkoloji hemşireleri, kanser bakım yelpazesinde potansiyel bir güçtür (Yates ve ark., 2021; Komprood, 2013). Kanserinin epidemiyolojik profili dikkate alındığında kanseri önleme, tedavi etme, sağ kalım ve yaşam sonu bakım süreçlerinde sağlık bakım hizmetlerine yönelik talepte artış olacağı öngörülmektedir. Kanser hastalarının bakımında kritik öneme sahip işlevleri nedeni ile onkoloji hemşirelerine olan gereksinimin de gelecekte artacağı bildirilmiştir (Komprood, 2013; Kürtüncü ve ark., 2017; Davidson, 2020; Graças ve Domenico, 2016),

Amerikan Onkoloji Hemşireliği Derneği (Oncology Nursing Society-ONS) tarafından hazırlanan Onkoloji Hemşireliği Eğitimi Standartları, onkoloji hemşireliği eğitiminin kalitesini artırarak kanser bakımının kalitesinin arttırılmasını amaçlamaktadır. Onkoloji hemşireliği eğitiminin standardizasyonu ve mesleki gelişimin sürekliliğini teşvik etmek için hemşirelik müfredatına onkoloji hemşireliği eğitiminin dahil edilmesi önerilmiştir (Oncology Nursing Society [ONS], 2016). Literatürde, hemşirelik öğrencilerinin onkolojiye ilişkin korku ve karamsarlık gibi olumsuz tutum içinde oldukları belirtilmektedir. Bu bağlamda lisans düzeyinde verilen onkoloji eğitiminin; hemşirelik öğrencilerinin onkoloji hemşireliğine yönelik farkındalıklarını arttırmada ve onkoloji hemşireliğine karşı olumlu tutum geliştirmede etkili olduğu bildirilmiştir (Davidson, 2020; Komprood, 2013; Kürtüncü, Çınar, Kahrıman ve Demirbağ., 2017; ONS, 2016; Sözeri, Uysal ve Kutlutürkan., 2016).

Metafor, bireyin bir kavrama ilişkin algılarının göstergesidir ve olumlu veya olumsuz duygularını kendi düşünceleri ile ifade etmesinin bir yoludur (Charteris-black, 2012). Metaforlar, özgün anlam taşıyan ve bakış açıları oluşturmaya katkı sağlayan bir araçtır (Komprood, 2013; Pitcher, 2013). Öğrencilerin belirlenen kavram ile ilişkisini anlamak için metaforik yorumunun belirlenmesi hemşirelik eğitiminde farklı bir anlayış kazandırmak için değerlidir. Öğrencilerin kavrama yönelik algılarının analiz edilmesi, hemşirelik eğitimini geliştirmek için kullanılan yeni bir yaklaşımdır.

Hemşirelik eğitiminde, metaforların vurgulayıcı ifadeleri ile yaratıcı bir öğretim uygulanabileceği bildirilmiştir (Chan, Chien ve Henderson, 2018). Bu doğrultuda, onkoloji hemşireliği eğitimi almış öğrencilerin metaforik algılarının hemşirelik eğitimine yeni bir boyut getirebileceği öngörülmüştür. Mevcut hemşirelik araştırmalarında, kanser ve onkoloji hemşireliğine ilişkin algılar ve tutumlar ile ilgili çalışmalar bulunmasına rağmen, bilindiği kadarıyla metafor yoluyla onkoloji hemşiresi kavramına ilişkin algıları inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır (Edwards, Anstey, Kelly ve Hopkinson, 2016; Kürtüncü ve ark., 2017; Sözeri ve ark., 2016; Usta Yeşilbalkan, Kankaya, Karaman ve Çınar, 2021). Bu çalışma ile hemşirelik öğrencilerinin onkoloji hemşireliğine bakış açısının metaforlar yoluyla belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonuçlarının, kanser bakımı ve onkoloji hemşiresinin rollerine yönelik farkındalık yaratmasına ve gelecekte onkoloji hemşireliği işgücünün arttırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma soruları

- Öğrenciler, onkoloji hemşireliğine ilişkin algılarını hangi metaforlar aracılığı ile açıklamaktadır?
- Belirlenen metaforlar hangi tematik anlamlar altında toplanabilir?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın tipi

Bu araştırmada, hemşirelik öğrencilerinin onkoloji hemşireliğine bakış açısını betimlemek için nitel, tanımlayıcı bir tasarım kullanılmıştır.

Araştırmanın yeri ve zamanı

Bu araştırma, bir üniversitenin Hemşirelik Bölümü öğrencileri ile 10 Haziran-10 Temmuz 2021 tarihleri arasında yürütülmüştür.

Araştırmanın evreni ve örnekleme

Araştırmanın evrenini, bir devlet üniversitesinin 2020-2021 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında hemşirelik programına kayıtlı olan öğrenciler oluşturmuştur (n=226). Araştırmada amaçlı örneklem yöntemi kullanılmış ve aynı dönem içinde Onkoloji Hemşireliği seçmeli dersini almış 2. sınıf öğrencilerine ulaşılmıştır (n=20). Öğrencilerin tamamına ulaşılmış ve araştırmaya katılmaya gönüllü olmuşlardır (%100). Araştırmaya katılmaya gönüllü olma ve 2020-2021 eğitim öğretim yılı bahar yarıyılında Onkoloji Hemşireliği dersini almış olma araştırmanın dahil edilme ölçütleri olarak belirlenmiştir.

Onkoloji Hemşireliği dersi, iki saatlik teorik eğitimden oluşan ve 14 hafta süren bir derstir. Dersin müfredatında kanserden korunma, erken tanı ve tarama, kanser tedavileri ve semptom yönetimine yönelik onkoloji hemşiresinin rol ve sorumlulukları ile ilgili konular yer almaktadır. Teorik bilgilerin yanı sıra vaka çalışmaları yapılarak öğrencilerin bilgilerinin pekiştirilmesi amaçlanmıştır. Onkoloji Hemşireliği dersi, pandemi koşulları nedeni ile 2020-2021 eğitim öğretim yılı bahar döneminde çevrimiçi ortamda yürütülmüştür.

Değişkenler

Bu çalışmanın bağımsız değişkenleri yaş, cinsiyet, mezun olunan okul, ailede kanser öyküsü, kanser hastalarına bakım deneyimi ve onkoloji hemşiresi olmak isteme durumudur. Bağımlı değişken, onkoloji hemşiresini tanımlamak için metafor kullanımınıdır.

Veri toplama araçları

Verilerin elde edilmesinde veri toplama araçları olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan “Tanıtıcı Bilgiler Formu” ile “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır.

Tanıtıcı bilgiler formu: Form, araştırmacılar tarafından ilgili literatür incelenerek hazırlandı (Kav, Citak, Akman ve Erdemir, 2013; Kırca ve Kutlutürkan, 2019; Sözeri ve ark., 2016). Öğrencilerin tanıtıcı bilgileri (yaş, cinsiyet, mezun olduğu lise, herhangi bir işte çalışma durumu), kanser ve onkoloji hemşiresi ile ilgili bilgileri içeren 9 sorudan oluşmaktadır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu: Form sorularının oluşturulmasında, algı aracı olarak metaforların kullanıldığı araştırmalar incelendi. İncelenen literatür doğrultusunda, öğrencilerin onkoloji hemşiresi kavramına ilişkin algılarını metafor aracılığı ile ortaya çıkarmak ve analiz etmek için form araştırmacılar tarafından hazırlandı (Pitcher, 2013; Chan ve ark., 2018; Özdemir ve Akkaya, 2013; Iacorossi ve ark., 2020; Steger, 2007; Sharoff, 2013). Formun başında, öğrencilerin metafor kavramını anlamalarını sağlamak için açıklama içeren yazılı bir yönerge sunuldu. Öğrencilerden öncelikle onkoloji hemşiresini betimlemek için bir metafor üretmeleri, daha sonra ürettikleri metaforları seçme gerekçelerini detaylı bir şekilde açıklamaları istendi.

Veri toplama

Araştırma verileri, web üzerinden e-mail yoluyla öğrencilere ulaşılarak “surveey.com” URL üzerinden oluşturulan anket formlarının doldurulması ile toplanmıştır.

İstatistiksel analiz

Katılımcıların sosyodemografik bilgileri ve metaforlara ilişkin verilerin değerlendirmesinde SPSS 26.0 istatistik programı kullanıldı. Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri sayı (n), yüzde (%) ve ortalama değerleri ile gösterildi. Araştırmada katılımcıların kullandığı metaforlar ve onkoloji hemşiresi kavramı arasındaki çağrışımların sıklığını keşfetmek için Microsoft Office Word bilgisayar yazılım programı ile veri girişi yapıldı. Araştırma verilerinin analizinde metafor analiz yöntemi kullanıldı. Metafor analizi, kavramlara yönelik kullanılan metaforları belirleyip analiz ederek anlaşılmasını sağlamanın bir yoludur. Metaforların elde edilmesinde sistematik bir Metafor Tanımlama Prosedürü ile güvenilir, geçerli ve tekrarlanabilir bir tümevarımsal yaklaşım kullanılır (Pitcher, 2013; Steger, 2007). Bu çalışmada betimlenen metaforlar, metafor analizi aşamalarına göre analiz edilmiştir. İlk aşamada, metaforların tanımlanması ve seçimi yapıldı.

Araştırmada katılımcıların ürettikleri metaforları detaylı olarak açıklayan yazılı metinler, metaforların ortaya çıktığı bağlama ilişkin bakış açısı kazanmak için araştırmacı tarafından okundu. Açıklama metinleri içerisinde öğrencilerin ürettikleri 23 metafor değerlendirilmeye alındı. Üretilen metaforların araştırma konusu ile ilişkileri dikkate alınarak incelendi ve 3 metafor konuyla ilgili olmadığı için dışlandı. Değerlendirme sonucunda seçilen 20 metafordan ortak anlam ifade eden ve benzerlik gösteren metaforlar gruplandırıldı. Gruplama sonrasında araştırmanın konusuna ilişkin 11 metafor elde edildi.

Daha sonra, metaforların analiz edilmesi aşaması yürütüldü. Öğrencilerin ürettikleri geçerli metaforlar, araştırmacı tarafından betimleme sonucunda onkoloji hemşiresi kavramına ilişkin ortak anlam ifade etme özelliklere göre sınıflandırıldı. Araştırmanın kavramsal çerçevesine uygun olarak onkoloji hemşiresini tanımlayan her bir metafor ile onkoloji hemşiresinin rolleri bağlantı açısından analiz edildi. Analiz sonucunda metaforlar bakım verici, destekleyici ve eğitici olmak üzere üç temaya ayrılarak kategorize edildi. Araştırmadan elde edilen açıklama metinleri, üretilen metaforlar ve araştırmacı tarafından analiz sonucunda oluşturulan temaların geçerlik ve güvenilirliği için iki akademisyenden uzman görüşü alındı. Uzman görüşleri ile araştırmacının elde ettikleri analizler karşılaştırıldı ve benzer görüşler doğrultusunda ortak görüş birliği sağlandı.

Araştırmanın etik yönü

Araştırmanın yürütülmesi için İzmir Bakırçay Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurul’undan onay alındı (Karar no/tarih:82/12.10.2020). Araştırma verilerinin 10 Haziran-10 Temmuz 2021 tarihleri arasında toplanması için araştırmanın yapılacağı kurumdan yazılı izin alındı. Araştırma, Helsinki Bildirgesi ilkelerine uygun olarak yürütüldü. Katılımcıların online anket formunu doldurmadan önce çalışmanın amaç ve gerekçesinin yer aldığı bilgilendirilmiş onam formunu okumaları sağlandı. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğrenciler onam formunu onayladıktan sonra anket formunu doldurdu.

BULGULAR

Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin bazı tanıtıcı özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 1’de gösterildi. Öğrencilerin yarısı 21 yaş ve üzerinde (%50), tamamı bekar (%100). Katılımcıların hepsinin herhangi bir işte çalışmadığı ve birinci derece yakınlarında kanser öyküsü bulunmadığı (%100) belirlendi. Öğrencilere kanserin neyi çağrıştırdığı sorulduğunda; yarısına yakını (%40) ölümü çağrıştırdığını ifade etti. Diğer çağrışımları ise sırasıyla; bakım gerektiren bir hastalık (%15), ilerleyici bir hastalık (%15), ağrı çekmek (%10), güçlü olabilmek (%10), çaresizlik (%5) ve umut etmek (%5) olarak bildirdiler (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin bazı tanıtıcı özelliklerinin dağılımı (n=20).

Değişkenler	X±SS	Medyan (Min-Maks)
Yaş	20.74±1.35	21.00 (19.00-25.00)
	n	%
Cinsiyet		
Kadın	14	70.0
Erkek	6	30.0
Mezun olduğu okul		
Lise	14	70.0
Sağlık Meslek Lisesi	5	25.0
Anadolu Lisesi	1	5.0
Kanser hastası ile karşılaşma		
Karşılaşmayan	8	60.0
Akrabalarında	12	40.0
Kanser hastasına bakım verme deneyimi		
Evet	2	10.0
Hayır	18	90.0
Onkoloji hemşiresi olmak isteme		
Evet	11	55.0
Hayır	9	45.0

X=Ortalama, SS=Standart sapma

Tablo 2. Öğrencilerin ürettikleri metaforların dağılımı (n=20).

Metafor kodu	Metafor adı	n	%
Metafor-1	Melek	4	21.1
Metafor-2	Aile	3	15.8
Metafor-3	Anne	3	15.8
Metafor-4	Dost	2	10.5
Metafor-5	Güç kaynağı	2	10.5
Metafor-6	Liman	1	5.3
Metafor-7	Peri	1	5.3
Metafor-8	Kurtarıcı	1	5.3
Metafor-9	İnternet	1	5.3
Metafor-10	Bahçıvan	1	5.3
Metafor-11	Öğretmen	1	5.3

Öğrencilerin ürettikleri metaforlardan onkoloji hemşiresi kavramına ilişkin 11 metafor elde edildi. Elde edilen metaforlardan melek, aile ve anne metaforlarını daha sık kullandıkları saptandı (Tablo 2).

Öğrencilerin ürettikleri metaforlarda onkoloji hemşiresini ortak ifadelerle tanımladıkları belirlendi. Ortak ifadelerden elde edilen veriler onkoloji hemşiresinin rollerinden bakım verici, destekleyici ve eğitici temalarına ayrıldı (Tablo 3).

Tablo 3. Temalara göre metaforların dağılımı (n=20).

Roller	Metafor kodu ve adı	Katılımcı		Metafor	
		n	%	n	%
Bakım verici	Aile (Metafor-2), Anne (Metafor -3), Dost (Metafor -4), Peri (Metafor -7)	9	45.0	4	36.4
Destekleyici	Melek (Metafor-1), Güç kaynağı (Metafor-5), Liman (Metafor-6), Kurtarıcı (Metafor -8)	8	40.0	4	36.4
Eğitici	İnternet (Metafor-9), Bahçıvan (Metafor-10), Öğretmen (Metafor-11)	3	15.0	3	27.2

Bakım verici

Öğrencilerin yaklaşık yarısının onkoloji hemşiresini tanımlarken kullandıkları aile, anne, dost ve peri metaforları bakım verici teması altında toplanmıştır (Tablo 3).

Bu temada öğrenciler, onkoloji hemşiresinin bir anne gibi hastasının bakım gereksinimlerini karşıladığını ifade etmişlerdir.

“Onkoloji hemşiresi bir anneye benzer, nasıl ki bir anne çocuklarının tüm ihtiyaçlarını karşılıyor, onlara her türlü bakımı sağlıyorsa onkoloji hemşiresi de hastalarına fizyolojik, psikolojik ve sosyal her türlü bakımı verir ve bir anne şefkatiyle hastasının ihtiyaçlarını karşılar. Hastasının yanında olduğunu hissettirir”. (Öğrenci, 2, K).

Ayrıca, onkoloji hemşiresinin bir aile ve dost gibi hastalarına yakın, profesyonel ve eksiksiz bir şekilde bakım verebilecek kadar yetkin bir sağlık profesyoneli olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerden biri onkoloji hemşiresini, bakım verme gücü ile hastaların yaşam kalitesini artırdığı için sihirli değneği olan bir periye benzetmiştir.

“Onkolojisi hemşiresi bir periye benzer. Çünkü; adeta elinde bir sihirli değnek vardır. Elindeki bu sihirli değnekle insanlara dokunur ve sihir yapmış olur. Buradaki sihirli değnek hemşirenin eli ve bakım malzemeleridir. Sihir ise verilen bakım. Küçük de olsa yaptığı her girişim başarılı olduğunda büyük değişimler yaratır. Hemşire bakım verir ve belki hastanın geri kalan hayatının kalitesini artırmış olur”. (Öğrenci, 5, K).

Tablo 4. Öğrencilerin bazı değişkenleri ile temalar arasındaki karşılaştırmalar.

Değişkenler	Bakım verici		Destekleyici		Eğitici		t	p**
	n	%	n	%	n	%		
Kanser hastası ile karşılaşma								
Karşılaşmayan	3	33.3	3	37.5	2	66.6	0.87	0.39
Akrabalarında	6	66.6	5	62.5	1	33.30		
Kanser hastasına bakım verme deneyimi								
Evet	1	11.1	1	12.5	-	-	-0.40	0.69
Hayır	8	88.9	7	87.5	3	100.00		
Onkoloji hemşiresi olma isteği								
Evet	7	77.8	4	50.0	-	-	-2.60	0.01
Hayır	2	22.2	4	50.0	3	100.00		

*Student-t testi, **p<0.05

Destekleyici

Onkoloji hemşiresini tanımlarken öğrencilerin yarısına yakınının kullandığı melek, güç kaynağı, liman ve kurtarıcı metaforları destekleyici teması altında toplanmıştır (Tablo 3).

Bu temada öğrenciler, onkoloji hemşiresinin her zaman hastalarının yanında olarak onlara yardımcı olabilmek için uğraştıklarını ifade etmişlerdir. “İyilik meleği olur bence, umudunu kaybetmek üzere olan hastaları geri hayatına kavuşturmak için çabalıyorlar”. (Öğrenci, 13, K).

Öğrencilerin bir kısmı onkoloji hemşiresini, riskli alanda çalışması ve hastalarını kaybetme olasılığının yüksek olması nedeniyle en güçlü hemşire olarak tanımlamışlar ve hastalarına destek olmak için her daim bir güç kaynağı olduğunu belirtmişlerdir.

“Onkoloji hemşiresi bir güç kaynağıdır. Gücü tükenmek üzere olan çaresizliğe bürünmek üzere olan hastalara her daim güç sağlamaktadır... Hastaya verdiği fiziksel bakımın yanında sağlayacağı psikolojik bakım/destek ile hastanın hayatında çok farklı noktalara değinebilir, belki de hayata tutunabilmesi için bir yaşam umudu olabilir...”. (Öğrenci, 4, E).

Eğitici

Yaklaşık olarak her yedi öğrenciden biri onkoloji hemşiresini internet, bahçıvan ve öğretmen metaforları kullanarak tanımlamış ve bu metaforlar eğitici teması altında toplanmıştır (Tablo 3).

Bu temada öğrenciler, onkoloji hemşiresinin hastalarına yeterli bilgiyi vererek onların iyileşmesine katkı sağlayacağını belirtmişlerdir.

“Onkoloji hemşiresini internete benzetiyorum, çünkü neredeyse her konuda bilgili olmalı ve aileye hastaya destek bilgi sağlamalı” (Öğrenci, 10, E)

“Onkoloji hemşiresi bahçıvan gibidir. Eğer çiçeklere gerekli bakımı ve bilgiyi vermezse o çiçekler açamaz gelişemez” (Öğrenci, 10, K).

Tablo 4’te bazı değişkenler ile bakım verici, destekleyici ve eğitici temaları arasında yapılan karşılaştırmalar gösterildi. Öğrencilerin kanser hastası ile karşılaşma ve kanser hastasına bakım verme deneyimi olma durumları ile temalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadı ($p>0.05$). Öğrencilerin onkoloji hemşiresi olmak isteme durumları ile bu temalar karşılaştırıldığında aralarındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p=0.019$) (Tablo 4).

TARTIŞMA

Çalışmamızda, onkoloji hemşireliği eğitimi alan hemşirelik öğrencilerinin kanserle ilgili olumsuz düşünceye sahip oldukları ve onkoloji hemşiresini tanımlarken onkoloji hemşiresinin rollerini öne çıkardıkları saptanmıştır. Bildiğimiz kadarıyla çalışmamız, hemşirelik öğrencilerinin onkoloji hemşiresi algılarını metaforlar yolu ile ortaya çıkararak inceleyen ilk çalışmadır. Onkoloji hemşireliği eğitimi, küresel olarak 20. yüzyılın ortalarından itibaren gelişmeye başlamıştır. Küresel olarak onkoloji hemşireliği eğitimi, hemşirelik eğitim müfredatında lisans düzeyinde seçmeli derslerden, yüksek lisans ve doktora programlarına, kurslar ve sertifikalı programlara kadar birçok düzeyde verilmektedir (Davidson, 2020; Komprood, 2013). Lisans düzeyinde verilen onkoloji eğitiminin öğrencilerin onkoloji hemşireliğine olan ilgi ve tutumlarını etkileyebileceği bildirilmiştir. Hemşirelik öğrencilerinde olumlu tutum geliştirmek, mezuniyet sonrasında kanser hasta ve ailesi ile iletişim kurma ve destek olma, bakımı koordine etme ve sürekliliğini

sağlama, eğitim ve danışmanlık gibi rol ve işlevlerini yerine getirmede teşvik edici olabilir (Komprood, 2013). Literatürde, hemşireler ve hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmalarda kanserin ölümle ilişkilendirildiği ve kansere karşı olumsuz tutum sergilendiği bildirilmiştir (Edwards ve ark., 2016; Kav ve ark., 2013; Komprood, 2013; Usta Yeşilbalkan ve ark., 2021). Çalışmamıza katılan öğrencilerin yaklaşık yarısında, kanserin ölümü çağrıştırdığı ve kanser hakkında karamsar düşündükleri saptanmıştır. İngiltere’de yapılan deneysel bir çalışmada, kanser hastası ve bakım vericileri ile klinisyenlerin birlikte hayatta kalmaya odaklı verilen kanser eğitiminin, lisans hemşirelik öğrencilerinin kansere karşı olumlu tutum geliştirmede etkili olduğu gösterilmiştir (Edwards ve ark., 2016). Onkoloji hemşireliği eğitiminde klinik uygulamalar ve simülasyon gibi destekleyici eğitimsel müdahalelerin, hemşirelik öğrencilerinin kansere ilişkin tutumlarını olumlu etkileyebileceği öngörülmektedir. Çalışmamıza katılan öğrencilerin yarısından fazlası mezun olduktan sonra onkoloji hemşiresi olarak çalışmak istediklerini ifade etmiştir. Literatürde, hemşirelik öğrencilerinin onkoloji hemşireliği ile ilgili olumsuz tutuma sahip oldukları ve mezuniyet sonrasında en az tercih edilen uzmanlık alanının onkoloji hemşireliği olduğu bildirilmiştir (Komprood, 2013; Davidson, 2020; Alrasheedi, Schultz ve Harvey, 2021; Wilkinson ve ark., 2016). Avrupa Onkoloji Hemşireliği Derneği (The European Oncology Nursing Society-EONS) tarafından hazırlanan 22 ülkenin onkoloji hemşirelerinin profil raporuna göre tüm dünyada onkoloji hemşiresi sayısının yetersiz olduğu belirtilmiştir. Artan kanser insidansı verileri dikkate alındığında gelecekte daha fazla sayıda onkoloji hemşiresine gereksinim olacağı kaçınılmazdır (Alrasheedi ve ark., 2021; Yılmaz ve Üstün, 2019). Bu bağlamda, gelecekte hemşirelik işgücünü arttırmak için hemşirelik öğrencilerinin onkoloji hemşireliğine karşı tutumlarının iyileştirilmesi etkili bir strateji olabilir (Alrasheedi ve ark., 2021). Onkoloji hemşireliği eğitiminde, kanser bakımına odaklanmayı güçlendirmeye çalışan eğitim girişimlerinin ve yeni eğitim modellerinin uygulanması önerilmektedir (Edwards ve ark., 2016). Kanser bakımı, kanserin tanı ve tedavi sürecini ve sonrasında palyatif bakım ve yaşam sonu bakımı da içeren geniş bir yelpazeye sahiptir. Onkoloji hemşireleri, kanser hasta ve ailesinin bakımına odaklanarak, kanıta dayalı uygulamalarla yetkin bir kanser bakımı sunmaktan sorumludurlar (ONS, 2016). Çalışmamıza dahil edilen öğrenciler de ürettikleri metaforları açıklarken onkoloji hemşiresinin kanser hastasının gereksinimleri doğrultusunda tıpkı bir anne ve aile gibi bakan ve her zaman hastalarının yanlarında olan bir melek olarak tanımlamışlardır. Onkoloji hemşireleri, kanser hastalarına bütüncül bakım anlayışı ile bakımın koordinasyonu ve sürekliliğini sağlama, hasta ve ailesini bilgilendirerek eğitim ve danışmanlık verme, semptom yönetimi ve destekleyici bakım sunma gibi önemli rollere sahiptirler (Komprood, 2013; ONS, 2016; Sözeri ve ark., 2016). Çalışmamıza katılan öğrenciler, onkoloji hemşiresinin rol ve sorumluluklarını ürettikleri metaforlara yansıtılmışlardır. Öğrencilerin metaforlar

aracılığı ile onkoloji hemşiresini bakım verici, destekleyici ve eğitici olarak benzetme yaptıkları şeklinde yorumlanmıştır. Metaforlardan oluşturulan temalar ile onkoloji hemşiresinin rolleri betimlenmiştir. Bu betimlemeler, öğrencilerin onkoloji hemşirelerini bütüncül bakım anlayışı içinde değerlendirdiklerini göstermektedir. Bulgularımız, öğrencilerin onkoloji hemşiresinin rollerine yönelik farkındalıklarının olduğunu vurgulamaktadır. Bu sonucun, onkoloji hemşireliği dersinde onkoloji hemşiresinin rollerine yönelik ayrıntılı bilgilere yer verilmiş olmasından kaynaklandığı düşünülmüştür. Ayrıca, öğrencilerin analitik ve eleştirel düşünme becerilerini arttırmak için konuya ilişkin vaka örnekleri verilerek vaka tartışması ve grup çalışması uygulamaları ile bilgilerinin desteklenmiş olmasının da etkisi olabilir. Türkiye’de yapılan bir çalışmada hemşirelik öğrencileri, onkoloji hemşirelerinin en sık psikososyal destek sağlama, hasta ve ailesine eğitim verme, semptom yönetimine ilişkin bakım girişimleri planlama rollerine sahip olması gerektiğini bildirmiştir (Sözeri ve ark., 2016). Onkoloji hemşireleri, çeşitli kanser tedavi modalitelerine ilişkin bilgi ve bakım becerisine sahip olma, akut ve geç komplikasyon ve semptomların yönetimi ile kanser bakımının kalitesini arttırarak hastaların yaşam kalitesini iyileştirmede anahtar role sahiptirler (Komprood, 2013; Sözeri ve ark., 2016; Yılmaz ve Üstün, 2019; Oti ve ark., 2021). Lisans hemşirelik öğrencilerinin, klinik ortamda kanser hastasına bakım verme deneyiminin kanser hasta ve ailesine kanser yolculuğunun tüm aşamalarında destekleyici bakım verme becerilerine olan güvenlerinin arttığı bildirilmiştir (Edwards ve ark., 2016). Çalışmamıza dahil edilen öğrencilere, pandemi koşulları nedeniyle klinik ortamda doğrudan kanser hastasına bakım verme fırsatı verilememiştir. Buna rağmen öğrencilerin onkoloji hemşirelerinin rollerine yönelik bilgi ve farkındalıklarının olmasının onkoloji hemşireliği dersinin kazanımları açısından umut vericidir. Kanser bakımı, önemli düzeyde bilgi ve beceri gerektiren karmaşık bir süreçtir. Onkoloji hemşirelerinin yeterli düzeyde bilgi sahibi olması ve hasta ve ailesine eğitim vermesi yetkin kanser bakımının gerekliliklerindedir. Literatürde onkoloji hemşireleri tarafından kanser hastalarına verilen eğitimin semptom yönetiminde ve hasta sonuçlarını iyileştirmede etkili olduğu gösterilmiştir (Musavi, Jahani, Asadzaker, Maraghi ve Razmjoo, 2021; Peixoto, Peixoto, Pinto ve Santos, 2021). Hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmalarda da kanser hastaları ile yakın etkileşim halinde olmanın öğrencilerin kendilerini bilgili hissetmelerine ve bakım deneyimlerinden olumlu kazanımlar elde etmelerine katkı sağladığı bildirilmiştir (Edwards ve ark., 2016; Sanford, Townsend-Rocchiccioli, Quiett ve Trimm, 2011). Çalışmamıza katılan hemşirelik öğrencilerine klinik ortamda kanser hastasının bakımını deneyimlemeleri için yaz döneminde klinik uygulama telafi stajı planlanmıştır. Yaşamı tehdit eden hastalığı olan, karmaşık tedavi planları nedeniyle zorlu bir süreç yaşayan kanser hasta ve ailelerinin bakımında onkoloji hemşirelerinin etkin ve

güvenli iletişim sağlaması gerekmektedir (Alrasheedi ve ark., 2021; Uwayezu, Sego, Nikuze ve Fitch, 2020). Kanser sürecinin belirsizliği ve bilinmezliği nedeniyle yeni tanı konulan ve tedavi sürecindeki hastalar ile iletişim kurmada onkoloji hemşirelerinin zorluklar yaşadıkları bildirilmiştir (Komprood, 2013). Hemşirelik öğrencilerinin de kanser hastaları ile iletişimde sorunlarla karşılaştıkları belirtilmiştir (Edwards ve ark., 2016). Çalışmamıza katılan öğrencilerin ürettikleri metaforlar analiz edildiğinde, klinik ortamda güvenli ve etkili bakım sağlamak için onkoloji hemşireliği ve kanser bakımı hakkında geniş bir anlayış ve donanım gerektirdiğinin farkında oldukları sonucuna varılmıştır. Çalışma bulgularımız dikkate alındığında, hemşirelik öğrencilerine verilen onkoloji hemşireliği eğitimi ile gelecekte bir onkoloji hemşiresi olarak kanser hastalarının bakımında anahtar rol oynayabilecekleri öngörülmektedir. Çalışmamızda, mezun olduktan sonra onkoloji hemşiresi olmak isteyen öğrencilerin bakım verici temasındaki kategorileri, olmak istemeyen öğrencilerin ise eğitici temasındaki kategorileri daha fazla kullanmış olmaları dikkat çekici bir bulgudur. Onkoloji hemşiresi olmak isteyen öğrencilerin, kanser hastalarına bakım vermede istekli olmalarını ürettikleri metaforlara yansıttıkları düşünülmüştür. Literatürde, hemşirelik öğrencilerinin kanserle ilgili önyargıları veya kanserle karşılaşmalarının onkolojiye yönelik tutumlarını ve onkoloji hemşireliğine olan ilgilerini etkileyebileceği bildirilmiştir (Davidson, 2020; Komprood, 2013).

Araştırmanın sınırlılıkları ve güçlü yönleri

Bu çalışmada, metafor kullanımının doğasında öznellik olmasına karşın, metaforların seçimi ve yorumlanmasında araştırmacının algısının etkisi olabilir. Kullanılan metaforlar, farklı kültürel geçmiş ve deneyime sahip bireyler tarafından farklı biçimde yorumlanabilir. Ancak, metaforların yorumlanmasında uzman görüşlerinin alınmış olması araştırma bulgularının güvenilirliğini geçerli kılmaktadır. Ayrıca, çalışmamızın nitel araştırma deseninde yapılmış olması, öğrencilerin öznel ifadeleri ile onkoloji hemşiresine ilişkin tanımlamaları bulguları zenginleştirmiştir. Aynı zamanda, hemşirelik öğrencilerinin onkoloji hemşireliğine bakış açıları ortaya çıkarılmıştır. Onkoloji hemşireliği dersinin kontenjan sınırlaması olan seçmeli bir ders olması nedeniyle örneklem sayısının az olması üretilen metafor sayısını da etkilemiştir. Geniş örneklem grupları ile yapılacak çalışmalarda daha fazla metafor üretileceği öngörülmektedir. Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin pandemi sürecindeki kısıtlamalar nedeni ile klinik uygulama yapamamaları ve onkoloji hemşireliği eğitiminin çevrimiçi ortamda verilmesinin metaforlar üzerinde etkisi olabilir. Gelecekte yapılacak çalışmalarda, klinik uygulama ve simülasyon eğitimi gibi eğitsel müdahalelerin uygulandığı gruplarda araştırma yapılması önerilebilir. Bu çalışmadan sonra çalışmanın yapıldığı üniversitede onkoloji hemşireliği dersinin müfredata zorunlu ders olarak dahil edilmiş olması sevindirici bir gelişmedir.

SONUÇ

Hemşirelik öğrencilerinin kullandıkları metaforlar ile kaliteli ve güvenli kanser bakımında onkoloji hemşiresinin bakım verici, destekleyici ve eğitici rollerine ilişkin farkındalıkları olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada kullanılan metafor analizi, öğrencilerin onkoloji hemşireliğine bakış açılarını ortaya çıkarmakla birlikte onkoloji hemşireliği eğitiminde yararlanılabilecek bir araçtır. Araştırmadan elde edilen çıkarımlar, onkoloji hemşireliğine yönelik olumlu tutum geliştirmede etkili ve yol gösterici bir yaklaşım olarak önerilebilir.

Teşekkür

Bu araştırmaya katılan öğrencilerimize teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada, herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkıları

Plan, tasarım: DÇ; Gereç, yöntem ve veri toplama: DÇ; Analiz ve yorum: DÇ; Yazım ve eleştirel değerlendirme: DÇ.

KAYNAKLAR

- Alrasheedi, O., Schultz, T. J., & Harvey, G. (2021). Factors influencing nurses' intention to work in the oncology specialty: multi-institutional cross-sectional study. *BMC Palliative Care*, 20(1)(72), 1–12. <https://doi.org/10.1186/s12904-021-00764-9>
- Chan, Z., Chien, W. T., & Henderson, S. (2018). Metaphorical interpretations of the educator-student relationship: An innovation in nursing educational research. *Nurse Education in Practice*, 28, 46–53. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2017.09.012>
- Charteris-black, J. (2012). Shattering the Bell Jar: Metaphor, Gender, and Depression. *Metaphor and Symbol*, 27(3), 199–216. <https://doi.org/10.1080/10926488.2012.665>
- Davidson, C. (2020). Recognizing the need for oncology education in canadian baccalaureate nursing programs. *Journal of Cancer Education*, 35, 441–446. <https://doi.org/10.1007/s13187-019-01620-4>
- Edwards, D., Anstey, S., Kelly, D., & Hopkinson, J. (2016). An innovation in curriculum content and delivery of cancer education within undergraduate nurse training in the UK. What impact does this have on the knowledge, attitudes and confidence in delivering cancer care? *European Journal of Oncology Nursing*, 21, 8–16. <https://doi.org/10.1016/j.ejon.2015.12.003>
- Globocan Observatory, W. (2020). The global cancer observatory - All cancers. International Agent for Research on Cancer - WHO, 419, 199–200. <https://gco.iarc.fr/today/home>
- Graças Silva Matsubara, M., & De Domenico, E. (2016). Virtual learning environment in continuing education for nursing in oncology: an experimental study. *Journal of Cancer Education*, 31(4), 804–810. <https://doi.org/10.1007/s13187-015-0889-x>
- Iacorossi, L., Gambalunga, F., Di Muzio, M., Terrenato, I., El Sayed, S., Ricci, F., Pulimeno, L. A., & Notarnicola, I. (2020). Role and skills of the oncology nurse: an observational study. *Annali Di Igiene: Medicina Preventiva e Di Comunità*, 32(1), 27–37. <https://doi.org/10.7416/ai.2020.2327>
- Kav, S., Citak, E. A., Akman, A., ve Erdemir, F. (2013). Nursing students' perceptions towards cancer and caring for cancer patients in Turkey. *Nurse Education in Practice*, 13(1), 4–10. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2012.05.010>
- Kırca, K., ve Kutlutürkan, S. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin akıllı telefon bağımlılık düzeylerinin iletişim becerilerine etkisi. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 81–85. <https://doi.org/10.30934/kusbed.523924>
- Komprood, S. (2013). Nursing student attitudes toward oncology nursing: an evidence-based literature review. *Clinical Journal of Oncology Nursing*, 17(1), 21–28. <https://doi.org/10.1188/13.CJON.E21-E28>
- Kürtüncü, M., Çınar, N., Kahriman, İ., ve Demirbağ, B. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin çocuk onkoloji kliniğindeki deneyimleri: niteliksel çalışma. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 4(1), 8–11. <https://doi.org/10.17681/hsp.287510>
- Musavi, M., Jahani, S., Asadzaker, M., Maraghi, E., & Razmjoo, S. (2021). The effect of pain self-management education on pain severity and quality of life in metastatic cancer patients. *Asia-Pacific Journal of Oncology Nursing*, 8(4), 419–426. <https://doi.org/10.4103/apjon.apjon-2097>
- Oncology Nursing Society. (2016). Standards of Oncology Nursing Education: Generalist and Advanced Practice Levels (4th Edition) (4th Edition). Oncology Nursing Society.
- Oti, N., de Villiers, M., Adejumo, P., Okumu, R., Maliti, B., Elkateb, N., & Hammad, N. (2021). Strengthening of oncology nursing education and training in Africa in the year of the nurse and midwife: addressing the challenges to improve cancer control in Africa. *E Cancer Medical Science*, 15(1209), 1–15. <https://doi.org/10.3332/ecancer.2021.1209>
- Özdemir, S., ve Akkaya, E. (2013). Genel lise öğrenci ve öğretmenlerinin okul ve ideal okul algılarına ilişkin metafor yoluyla analizi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 19(2), 295–322.
- Peixoto, N., Peixoto, T., Pinto, C., & Santos, C. (2021). Nursing intervention focusing on health promotion behaviors in adult cancer patients: a scoping review. *Revista Da Escola de Enfermagem Da U S P*, 55, E03673. <https://doi.org/10.1590/S1980-220X2019039403673>
- Pitcher, R. (2013). Using metaphor analysis: MIP and beyond. *Qualitative Report*, 18(34), 1–8. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2013.1476>
- Sanford, J., Townsend-Rocchiccioli, J. Quiett, K., & Trimm, D. (2011). “I See My Mother's Face”: Student nurse experiences caring for cancer patients. *European Oncology Nursing Society*, 15(1), 46–52. <https://doi.org/10.1016/j.ejon.2010.05.010>
- Sharoff, L. (2013). Creative power of metaphorical expression. *Journal of Holistic Nursing*, 31(1), 6–18. <https://doi.org/10.1177/0898010112461948>

- Sözeri, E., Uysal, N., ve Kutlutürkan, S. (2016). Hemşirelik ikinci sınıf öğrencilerinin gözüyle onkoloji hemşiresi olmak. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 13(1), 16–20. <https://doi.org/10.5222/head.2016.248>
- Steger, T. (2007). The Stories Metaphors Tell: Metaphors as a tool to decipher tacit aspects in narratives. *Field Methods*, 19(1), 3–23. <https://doi.org/10.1177/1525822X06292788>
- Usta Yeşilbalkan, Ö., Kankaya, H., Karaman, E., & Çınar, D. (2021). Eliciting the concept of cancer in nursing students in Turkey: an Exploratory Metaphor Analysis. *Journal of Religion and Health*, 60(4), 2925–2938. <https://doi.org/10.1007/s10943-021-01275>
- Uwayezu, M. G., Sego, R., Nikuze, B., & Fitch, M. (2020). Oncology nursing education and practice: looking back, looking forward and Rwanda's perspective. *E Cancer Medical Science*, 24(14), 1–7. <https://doi.org/10.3332/ecancer.2020.1079>
- WHO, (2021). (2021). Globocan 2020 (Vol. 419). <https://gco.iarc.fr/today/data/factsheets/cancers/40-All-cancers-excluding-non-melanoma-skin-cancer-fact-sheet.pdf>
- Wilkinson, J., Neville, S., Huntington, A., & Watson, P. (2016). Factors That influence new graduates' preferences for speciality areas. *Nursing Praxis in New Zealand*, 32(1), 8–19. <https://doi.org/10.36951/NgPxNZ.2016.002>
- Yates, P., Charalambous, A., Fennimore, L., Nevidjon, B., So, W., Suh, E. E., Woodford, E., & Young, A. (2021). Position statement on cancer nursing's potential to reduce the growing burden of cancer across the world. *Asia-Pacific Journal of Oncology Nursing*, 8(2), 107–109. <https://doi.org/10.4103/2347-5625.308313>
- Yılmaz, G., & Üstün, B. (2019). Sociodemographic and professional factors influencing the professional quality of life and post-traumatic growth of oncology nurses. *Journal of Psychiatric Nursing*, 10(4), 241–250. <https://doi.org/10.14744/phd.2019.43255>